

**резимеа од одбранети
докторати и магистериуми**

**АЛТЕРНАТИВНИ ОБЛИЦИ НА
КОМУНИКАЦИЈА КАЈ ЛИЦАТА СО
АФАЗИЈА**

Елена ТАШКОВА

Филозофски факултет,
Институт за дефектологија
Скопје

Елена Ташкова го одбрани својот магистерски труд на 04. X. 2011 година на Институт за дефектологија при Филозофски факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје, пред комисија во состав: проф. д-р Зора Јачова, проф. д-р Миле Вуковиќ и проф. д-р Владимир Трајковски

Примено: 23.11.2011
Прифатено: 01.12.2011

Резиме

Афазисјата претставува најсложен и најтежок облик на нарушување на говорот и јазикот. Најчесто се јавува како последица на мозочен удар. Преваленцијата на афазисите е околу една третина од сите пациенти со мозочен удар во акутната фаза или 21% до 24%, а постојат податоци и за многу поголема зачестеност. Кај одреден број на болни афазисјата спонтано се повлекува, но кај повеќемината афазисјата ги зафаќа сите четири модалитети на јазичната активност, од фонемата до дискурсот, од буквата до текстот, односно од автоматизируваниот до творечкиот израз. Процесот на рехабилитација на говорната комуникација кај лицата со афазисја е сложен, мултидисциплинарен и долготраен.

Адреса за кореспонденција:
Елена ТАШКОВА
ООУ „Гоце Делчев“ - Штип
Иво Лола Рибар бр. 179
2000 Штип, Р. Македонија
e-mail: elena_tashkova@yahoo.com

**abstracts from defended doctoral
and post-graduate theses**

**ALTERNATIVE FORMS OF
COMMUNICATION AMONG PERSONS
WITH APHASIA**

Elena TASHKOVA

Faculty of Philosophy,
Institute of Special Education and Rehabilitation
Skopje

Elena Tashkova defended her master thesis on the 4th of October 2011 at the Institute of Special Education and Rehabilitation, Faculty of Philosophy, “Ss Cyril and Methodius” University – Skopje in the presence of the commission members; Prof. Zora Jachova, Prof. Dr. Mile Vukovic and Prof. Dr. Vladimir Trajkovski

Received: 23.11.2011
Accepted: 01.12.2011
Abstract from defended thesis

Abstract

The aphasia is the most complicated and the most difficult form of disorder of speaking and language. Most often it appears as a consequence of a brain stroke. The occurrence of aphasias is in about one third of the patients suffering from a brain stroke in an acute phase, or from 21% to 24%, and there are data for even bigger frequency. In a certain number of patients the aphasia withdraws spontaneously, but in a bigger number of patients it takes over all four models of language activity; phoneme pronunciation, carrying out a discussion, writing a letter of a full text. It spreads from the automatic to the creative expression. The process of rehabilitation of the spoken communication at the persons with aphasia is complicated, multidisciplinary and long lasting.

Address for correspondence:
TASHKOVA Elena
PMS „Goce Delchev“ - Shtip
Ivo Lola Ribar no. 179
2000 Shtip, R. Macedonia
e-mail: elena_tashkova@yahoo.com

Во светот голем акцент се става на примена-та на методите и стратегиите на ААК кај лицата со афазиа. Иако аугментативните и алтернативните методи на комуникација (ААК) кај лицата со афазиа се релативно нова област во логопедскиот третман, поради својата апликативност заслужуваат внимание и се ветувачки нов пат за истражување.

Магистерскиот труд е напишан на 104 страници, во чии рамки покрај текстот се наоѓаат и 35 табели и 48 графикони, како и литература со 114 библиографски единици. Текстот на магистерскиот труд се состои од *Вовед*, *Теоретски основи* и *Методологија на истражувањето*. Во *Вовед* е укажано на значењето на потребата од истражувањето на алтернативните методи во терапијата и третманот на лицата со афазиа. Делот *Теоретски основи* содржи неколку меѓусебно поврзани поглавја (целини). Во истражувачкиот дел се опишани предметот на истражувањето, целта и карактерот на истражувањето, задачите, хипотезите и варијаблите на истражувањето, методите и техниките на истражувањето, примерокот, организацијата на истражувањето, анализата и обработката на интерпретацијата на добиените податоци, резултатите на истражувањето, дискусијата, верификацијата на хипотезите и заклучоците. На крајот од трудот се дадени и предлог-мерки. Предметот на истражувањето е дефиниран како анализа на облиците на ААК, што пациентите со Брокина и Верникеова афазиа ги користат во секојдневната комуникација, како и анализа дали облиците на ААК може да се искористат за развој и подобрување на комуникативните способности кај лицата со афазиа. Целта на ова истражување е да се утврдат облиците и стратегиите на ААК за поддршка и помош во комуникацијата на лицата со афазиа во Општина Штип. За потребите на истражувањето, за собирање на квантитативни податоци за ставовите на испитаниците вклучени во истражувањето се конструирани два анкетни прашалника. Едниот инструмент кој е наменет за испитаниците со афазиа вклучени во истражувањето, имаше за цел да ги утврди облиците на ААК кои испитаниците со афазиа ги користат во секојдневната комуникација. Вториот инструмент, кој е наменет за медицинскиот персонал и членовите на семеј-

Around the World, a big accent is placed on the use of methods and strategies of alternative communication methods (AAK) for the persons with aphasia. Although the augmentative and the AAK methods for the persons with aphasia are relatively novel in the speech therapy, their applicability deserves an attention as well as the fact that they are promising new paths for researching.

The master thesis is written on 104 pages, which include 35 tables and 48 graphics, as well as a glossary with 114 biographical units. The content is divided into *introduction*, *grounding theory* and *methodology of research*. The *introduction* shows the meaning and the necessity for research of alternative methods in the therapy and the treatment of persons with aphasia. The section with the *theoretical grounds* contains several mutually connected chapters (parts). In methodology of research section are described the subject of the research, the aim and the character of the research. Further the text contains the tasks, hypothesis, research variables, methods and techniques of the research, as well as the sample and the organization of the research. The end of the section consist the analysis and interpretation of the collected data, results of the research, discussion, verification of the hypothesis and conclusions. After the methodology section follows the section with future recommendations. The subject of the research is the analysis of the forms of AAK that the patients with Brokin's and Vernike's aphasia use in their everyday communication. The necessity of the forms of AAK can be used for developing and improving of the communicative abilities at the persons with aphasia. The aim of this research is to find the forms and strategies of AAK that will support and help in the communication of the persons with aphasia in the Municipality of Shtip. In the process of gathering quantitative data to follow the attitude of the respondents, there were constructed two sets of questionnaires for the needs of the research. The first instrument used in the research which was designed for the respondents suffering from aphasia had a goal to confirm the forms of AAK that they use in

ствата на испитаниците, имаше за цел да ги утврди нивните потреби за информација и обуки за примена на облици и стратегии на ААК кај лицата со афазија. За потребите на истражувањето во делот на детекцијата на дефицитот на јазичките функции на испитаниците со Брокина и Верникеова афазија вклучени во истражувањето беа користени суп-тестовите од Бостонскиот дијагностички тест за афазии (БДАЕ). Во истражувањето беа опфатени три групи испитаници. Првата категорија испитаници опфаќаше 30 пациенти на старост од 34 до 75 години со афазија како последица на мозочен удар кои беа хоспитализирани во Општа болница РЕ – Невропсихијатрија во Штип и болни кои беа во домашни услови. Подгрупите беа формирани според видот на афазијата која беше застапена кај пациентите и сличните резултати добиени при спроведеното тестирање со Бостонскиот дијагностички тест за афазии (БДАЕ). Во втората група беа вклучени 30 членови на семејствата на пациентите, а во третата - 27 лица, медицински персонал вработен во Физикална терапија – Штип. Во истражувањето беа вклучени пациенти кои имале мозочен удар во 2009 и 2010 година, кај кои беа поминати најмалку четири месеци од настанувањето на мозочниот удар и беа во фаза на стабилизација на болеста. Испитаниците, членовите на нивните семејства и медицинскиот персонал беа анкетирани во врска со ААК и беше направена евалуацијата на ефектите од примената на облиците на ААК. Со дескриптивна статистика е претставена структурата, а од инференцијална статистика χ^2 тест со кој е анализирана разлика во податоците меѓу едната и другата категорија, а како сигнификативна разлика е земена разликата на ниво на значајност од $p < 0.05$. Резултатите од истражувањето се изложени според одреден редослед. Важен дел од резултатите е посветен на анализата на податоците добиени со анкетање на медицинскиот персонал за можноста за комуникација и разбирањето на лицата со Брокина и Верникеова афазија. На крајот од ова поглавје се изложени резултатите од одговорите на анкетираниите придружници на испитаниците со Брокина и Верникеова афазија. Од посебна важност е претставувањето на споредените добиени резултати помеѓу испитаниците со

their everyday communication. The second instrument, designed for the medical personnel and the family members of the patients as respondents, had a goal to confirm the necessity of information and preparation for using the different forms and strategies of AAK at the persons with aphasia. For the needs of the research, subtests from the Boston diagnostic test for aphasia (BDAE) were used in the function of detecting deficit of language functions among the respondents suffering from Brokin's and Vernike's aphasia. The research included three groups of respondents. The first category of respondents included 30 patients between 34 and 75 years old, suffering from aphasia, a consequence of a brain stroke. Some of them were hospitalized in the national hospital WU-Neuropsychiatry in Shtip and others were staying at home. The subgroups in this group were designed by the type of aphasia the patients were diagnosed with and by the similarity of results received from the Boston diagnostic test for aphasia (BDAE). The second group included 30 members of the patients' families and the third group included 27 persons of the medical personnel employed in the physical therapy in Shtip. The research included patients that recovered from a brain stroke between 2009 and 2010, having at least four months being passed after the brain stroke and were in a phase of stabilization of the disease. The respondents, the members of their families and the medical personnel were questioned regarding the AAK, after which an evaluation of the effects of using the different forms of AAK was made. The descriptive statistics show the structure and the inferential statistic χ^2 test analyzes the difference in the data between the categories, where this difference is considered as significant at level of $p < 0.05$. The results of the research are given by a specific order. An important part of the results is dedicated to the analysis of the data conducted after examining the medical personnel regarding the possibility for communication and understanding the persons with Brokin's and Vernike's aphasia. At the end of this chapter are given the results conducted after examining the patients' caregivers. Special

Брокина и Верникеова афазиа во поглед на вредностите помеѓу испитаниците со Брокина и Верникеова афазиа во поглед на употребата на алтернативните облици и методи на комуникација. Во делот *Дискусија* се анализирани резултатите од истражувањето, споредени се со резултатите на другите автори и се доведени во врска со одредени претпоставки за можностите и значењето на употребата на алтернативните методи на комуникација во рехабилитацијата на афазичните пациенти и нивната интеграција во семејната и пошироката социјална средина. Согласно со целите, поставените хипотези и резултатите од спроведеното истражување, изведени се одредени заклучоци од кои ги истакнуваме следниве:

1. Помеѓу лицата со Брокина и Верникеова афазиа постои разлика во примената на облиците на ААК. Од резултатите се заклучи дека пациентите со Брокина афазиа користат дел од облиците на ААК и тоа: посочување со поглед, цртеж и поддршка од комуникациски партнер во комуникацијата за разбирање на говорот, а пациентите со Верникеова афазиа ја користат само поддршката од партнер во комуникацијата за разбирање на говорот.
2. Резултатите од спроведеното истражување покажаа дека сите испитаници: пациентите, медицинскиот персонал и членовите на семејствата на пациентите со афазиа имаа позитивен став во однос на потребата за спроведување на обуки за користење на облици и стратегии на ААК.
3. Кај испитаниците со Брокина афазиа кои користат дел од облиците на ААК по спроведеното ретестирање со стандардизирана батерија на тестови (БДАЕ) се забележа подобрување во обновата на јазичните способности.

Клучни зборови: афазиа, алтернативна и аугментативна комуникација, Брокина и Верникеова афазиа

importance has the comparison of the results conducted from the persons with Brokin's and Vernike's aphasia, regarding their separate values for using the alternative forms and methods of communication. In the *Discussion* the results of the research are analyzed and they are compared against the results conducted by other authors. Then they are brought in connection with postulation of the possibility and the meaning that using alternative methods of communication in the rehabilitation of the patients suffering from aphasia has, as well as their integration in the family and the wider social setting. In accordance to the goals, the established hypothesis and the results from the research, certain conclusions are extracted of which we highlight the following:

1. There is a difference between the persons with Brokin's and Vernike's aphasia in using the forms of AAK. From the results could be concluded that the patients with Brokin's aphasia use fragments of the forms of AAK such as: pointing out by looking at things, drawing and relying on a support from a communicating partner, in the understanding of the verbal communication. The patients suffering from Vernike's aphasia use only the support of the partner for understanding the verbal communication.
2. The results from the research showed that all respondents (patients, medical personnel and family members) had a positive attitude regarding the necessity of preparation when using the forms and strategies of AAK.
3. After retesting made with a standardized set of tests (BDAE), improvement was discovered in the speech abilities of the persons suffering from Brokin's aphasia that used some fragments of the forms of AAK.

Key words: aphasia, alternative and augmentative communication, Brokin's and Vernike's aphasia